

burcunu yıkan bu deprem burada yaşayan birçok insanın ölümüne neden olmuştur¹⁹. Suriye'de bulunan Azaz kalesinde de tahribâta ve dört yüz kişinin ölümüne yol açmıştır²⁰. Hatta burada bulunan Selçuklu valisi deprem korkusu sebebiyle kaçarak Haleb'e gelmiş, ancak aralarının açık olması dolayısıyla bu bölgenin valisi Lülü'nün adamları tarafından yakalanarak ona teslim edilmiştir²¹. İşte deprem, insana düşmanını unutturacak kadar insan üzerinde de büyük bir yıkım oluşturmaktadır.

ABSTRACT

EARTHQUAKE OF MARASH

This article gives the earthquake which took place in Marash in 1114

The earthquake in Marash was effective in large area and resulted with massive deaths and property losses.

Keywords: Earthquake, Marash, The Middle Ages, Anatolia

HAÇLI SEFERLERİ'NİN BAŞINDAN 1204'E KADAR BATILILARIN BİZANS'I ZAPT ETME PLÂNLARI*

*Birsel KÜÇÜKSİPAHIOĞLU***

ÖZET

Avrupa'nın Bizans'a karşı duyduğu kıskançlık, Haçlı Seferleri'nin başlaması ile birlikte ortaya çıktı. Avrupa'yı ayağa kaldıran böyle bir düşüncede Papaların özellikle de Papa VII. Gregorius ve halefi papa II. Urbanus'un rolü çok büyüktü. Çünkü her ikisi de Bizans'ın ortadan kaldırılmasını istemekte ve bunun da ancak Doğu'ya yapılacak sefer ile mümkün olabileceğini belirtmekteydiler.

Birinci Haçlı Seferi, 1101 Yılı Haçlı Seferleri, İkinci Haçlı Seferi ve Üçüncü Haçlı Seferi esnasında Batıların hedefi hep Bizans'ı ele geçirmek oldu. Bu arzularına ancak Dördüncü Haçlı seferi ile ulaşabildiler ve İstanbul o zamana kadar görmediği şekilde yağma, şiddet ve işgale maruz kaldı.

Anahtar Kelimeler: Bizans, Haçlı Seferleri, Avrupa, Papa II. Urbanus, İstanbul.

Avrupa'nın asırlardan beri Bizans'a karşı duyduğu kıskançlık, Haçlı Seferleri'nin başlaması ile birlikte belirgin bir şekilde ortaya çıktı. Bilindiği gibi Haçlı Seferleri, özellikle XI. Yüzyılın ortalarından itibaren batıya doğru ilerleyen ve Anadolu'yu yurt edinme mücadelesi veren Türkleri Anadolu'dan atmak için düzenlenmiş siyasî amaçlı askerî bir hareketti ve aynı zamanda bu hareketin altında Roma Kilisesi'nin İstanbul Patriklığı'ne karşı üstünlük sağlayarak Doğu'yu ele geçirme isteği ve hristiyan dünyasının tek hâkimi olmak düşüncesi de yatmaktaydı¹.

¹⁹ Galterius Cancellarius, *De Bello Antiochene*, R.H.C. occ., V, 1, s. 83-84; Fulcherius Carnotensis, *Gesta Francorum Iherusalem peregrinantium*, R.H.C. occ., II, 52, s.428 vd., trc., R. Ryan, *Fulcher of Chartres. A History of the Expedition to Jerusalem 1095-1127*, Knoxville 1969, s. 210.

²⁰ Azîmi'den naklen *İkd*, 697 a ; İbnü'l- Esîr, X, 508; trc., X, 404; İbnü'l- Adîm, II, 173. Krş. Sevim, *Suriye ve Filistin*, s. 232.

²¹ Aynı, *İkd*, vr. 697 a .

* Bu makale 25-29 Ağustos 2004 tarihleri arasında Society for the Study of the Crusades and the Latin East tarafından Boğaziçi Üniversitesi'nde düzenlenen "Around the Fourth Crusade Before and After (Dördüncü Haçlı Seferi: Öncesi ve Sonrası)" isimli uluslararası sempozyumda sunulan "The Western Plans to Capture Byzantium from the Beginnings of the Crusades to 1204" başlıklı bildirinin Türkçe çevirisidir.

** Dr., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü.

¹ Işın Demirkent, *Haçlı Seferleri*, Dünya Yayıncılık, İstanbul 1997, s. 1-4; aynı yazar, "Haçlı Seferleri Düşüncesinin Doğuşu ve Hedefleri", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi Prof. Dr. Hakkı Dursun Yıldız Hatıra Sayısı*, No: 35, 1994, s. 65-78; aynı yazar, "Haçlı Seferlerinin Mâhiyeti ve Başlaması", *Haçlı Seferleri ve XI. Asırdan Günümüze Haçlı Ruhu Semineri (26-27 Mayıs 1997)*, İstanbul 1998, s. 1-14.

Hiç şüphesiz Avrupa'yı böylesine ayağa kaldıran bu düşüncede Papaların rolü çok büyüktü. Zira, Papalar kendi iktidarlarını bir taraftan batıda sağlamlaştırmak isterken diğer taraftan da güçlerinin sahasını doğuya doğru uzatmak hevesi içindeydiler. Bunun için de öncelikle Doğu ve Batı Kiliselerinin birleşmesi gerekmekteydi. Çünkü bu gerçekleşirse papaların nüfuzu daha da çok artacak ve Papa hristiyan dünyasının en yüksek mevkiine sahip olacaktı. Ancak Bizans İmparatorluğu ile bunun gerçekleşmesinin mümkün olmayacağı bilindiğinden bir an evvel Bizans'ın ortadan kaldırılması gerekirdi. Fakat bu açıkça yapılmamalı, görünüşteki kilise birliğinden yola çıkılarak asıl hedef saklanmalıydı.

1073-1085 yılları arasında papalık makamında bulunan VII. Gregorius, bu fikrin en ateşli savunucuları arasındaydı. O, düklere, kontlara ve krallara yazdığı mektuplarda hep hedef olarak İstanbul'u göstermekteydi. Burgundy düküne yazdığı mektupta, Normanların fetih hareketinden sonra kendisinin İstanbul'a geçeceğini, çünkü orada yardım isteyen hristiyan din kardeşlerinin bulunduğunu belirtirken, bir başka mektubunda hristiyanlığın kalbinin dinsizler tarafından tahrip edildiğini, İstanbul Kilisesi ile kutsal ruh konusunda anlaşamadıklarını bundan dolayı bir hal çaresinin aranması gerektiğini söylemekteydi². Hatta Papa daha 1074 yılında bizzat kendisinin idare edeceği bir ordu ile Haçlı Seferine çıkmayı bile düşünmüştü. Güya, bu sefer ile o, Türkleri Anadolu'dan kesin olarak atacak ve bunu başardıktan sonra İstanbul'da bir konsil toplayacaktı. Bu konsilde, Doğu hristiyanları kendisine minnet duygusunu ifade edecekler ve büyük bir arzu ile Roma hâkimiyetini kabul edeceklerdi. Fakat Papa bu hayalini gerçekleştiremedi³. Çünkü batıda mücadele etmesi gereken başka problemleri vardı. Ne tuhaftır ki Papa, bu problemleri hallederken bile Bizans'ı hedef almaktan çekinmedi. VII. Gregorius, Alman Kralı IV. Heinrich (1056-1106) ile çatışma halindeydi ve bu mücadelede taraftarlara ihtiyaç duymaktaydı. En çok da Bizans tahtında ve topraklarında gözü olan Norman asıllı Robert Guiskard'ı kendi safına çekmeye çalıştı. Zaten Robert Guiskard da bu sıralarda, Anna Komnene'nin dediği gibi "büyük bir hırsıyla gözünü Bizans imparatorluğuna dikmiş ve dişlerini gıcırdatmaya çoktan

² A.A. Vasiliev, *History of the Byzantine Empire (324-1453)*, Madison-Milwaukee 1964, 2c, C. II, s. 395-396.

³ S. Runciman, *A History of the Crusades*, 3 c, London 1951-54, terc. F. Işıltan, *Haçlı Seferleri Tarihi*, TTK Yayınları, 3 c, Ankara 1989, C. I, s. 77.

başlamıştı"⁴. Robert Guiskard, Papa'dan aldığı bu teklife olumlu yaklaştı ve ona yardım edeceğine dair söz verdi, ancak bu yardım hiçbir zaman gerçekleşmedi. Çünkü Robert kendisinin öncelikli ve en önemli vazifesinin Bizans'a karşı savaş hazırlığı yapmak olduğunu belirtiyordu⁵.

Robert Guiskard, sonunda Bizans'ın Güney-İtalya'daki arazisini ele geçirdikten sonra 1081 yaz aylarında hem karadan hem de denizden Bizans İmparatorluğu'nun en önemli yerleşim yerlerinden bir olan Dyrrhakhion (Draç)'u işgal etti⁶. İmparator Aleksios (1081-1118), Normanlara karşı koyabilmek için Papa VII. Gregorius'tan yardım istedi, ancak bu talebine yanıt bile gelmedi. Çünkü Papa Normanların yanındaydı ve Bizans'ın ortadan kalkması en çok ona yarar sağlayacaktı. Tüm uğraşlara rağmen Bizans toprağı Dyrrhakhion Robert'in eline geçti (1082). Robert Guiskard bu başarıdan güç alarak Bizans'a ait olan Epiros, Makedonya, Tesalya ve Larissa arazilerini işgal etti fakat ülkesinde ortaya çıkan sorunlar yüzünden bu bölgeden ayrılmak zorunda kaldı ve mücadeleyi oğlu Bohemund'a bıraktı⁷. Bohemund, Aleksios'a karşı başarılar kazansa da İmparatorun Selçuklu Türklerinden aldığı yardım karşısında Larissa'da yapılan savaşı kaybetti ve bu yenilgiyi hiçbir zaman unutmadı. Hatta Anna Komnene, Bohemund'un bu mağlubiyetten dolayı İmparator Aleksios'a karşı hınç beslediğini ve bu yenilginin öcünü almak için beklediğini yazmaktadır⁸.

VII. Gregorius'un halefleri arasında bulunan II. Urbanus'un (1088-1099) da fikri hep Bizans'ın ortadan kaldırılması yönündeydi. Birinci Haçlı Seferi'nin görgü tanığı olan Fulcherius'un kaydına göre, II. Urbanus 18-28 Kasım 1095

⁴ Anna Komnene, *Aleksiad*, terc. E.R.A. Sewter, *The Alexiad of Anna Komnene*, London 1969, Kitap, XIII, s. 63. Türkçe terc. B. Umar, *Anna Komnena. Alexiad*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1996, s. 51.

⁵ Anna Komnene, *a.g.e.*, terc. Sewter, I. Kitap, XIII, s. 65, Türkçe terc. s. 52-53. Robert Guiskard'ın Bizans ile mücadelesi için ayrıca Bkz. Sibyll Kindlimann, *Die Eroberung von Konstantinopel als politische Forderung des Westens im Hochmittelalter*, Zürich 1969, s. 31 vd.

⁶ Anna Komnene, *a.g.e.*, terc. Sewter, IV. Kitap, s. 135, Türkçe terc. s. 131; Runciman, terc. Işıltan, I, s. 58; G. Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, terc. Fikret Işıltan, TTK Yayınları, Ankara 1991, s. 330.

⁷ F. Chalandon, *Histoire de la Domination normande en Italie et en Sicile*, 2 c, New York 1960, I, s. 258 vdd; aynı yazar, *Essai sur le Règne d'Alexis I er Comnène (1081-1118)*, 2 c, Paris 1900, I, s. 63 vdd; Kindlimann, aynı yer; Ostrogorsky, terc. Işıltan, s. 331.

⁸ Anna Komnene, *a.g.e.*, terc. Sewter, X. Kitap, 9, s. 319, Türkçe terc. s. 313.

tarihleri arasında gerçekleşen Clermont Konsili esnasında Batı dünyasını “bizim topraklarımız” (**Regionibus nostrum**) olarak adlandırdığı Bizans topraklarından Türkleri kovmak için mücadeleye davet ediyordu⁹. Yani, Urbanus da Roma Kilisesi ile Ortodoks Kilisesi arasındaki ayrılığı gidermek ve bütün hristiyan dünyasını bir bütün olarak görmek arzusunu taşımaktaydı. Bu arzu ise ancak ve ancak Doğu’ya yapılacak askerî bir sefer ile mümkün olabilirdi.

Urbanus’un konuşmaları ile galeyana gelen Avrupalılar yığınlar halinde ilk sefere çıktılar. Asillerin komuta ettiği 5 gruptan oluşan orduların geldiği haberi Bizans imparatoru Aleksios’u dehşete düşürdü. Çünkü imparator, Bizans ordusunda hizmet eden Frank ücretli askerlerinden dolayı Batılıları iyi tanımaktaydı. Aleksios’taki bu tedirginlik Bizans halkında da mevcuttu. Zira, onlar da Batılı din kardeşlerine güven duymuyorlardı. Aslında haksız da sayılmazlardı. Çünkü Haçlılar ülkelerinden ayrıldıktan sonra Macaristan üzerinden Bizans arazisine doğru gelirken yol boyunca geçtikleri yerlerde taşkınlıklar yapmaya, evlere köylere saldırmaya ve suçsuz insanları öldürmeye başlamışlardı.

Haçlı orduları geldikleri İstanbul’da da etrafa zarar vermeye başladılar. Aleksios onların bitmeyecek olan bu saldırganlıklarına son vermek ve imparatorluğunu böylesi barbar bir tehlikeden korumak için Batı âdetlerine göre kendisine vassallık yemini etmelerini istedi. Böylece o, imparatorluğunun geleceğini bir nevi garantilemiş olacaktı. Ancak Fransızların reisi Aşağı Lorraine dükü Godefroi de Bouillon bu yemini etmemek için epeyce uğraştı ve Bizans’a korku dolu günler yaşattı. Godefroi, papaların ve asillerin içlerinde gizleyip açığa vuramadıkları İstanbul’u ele geçirme niyetini birden bire ortaya çıkardı. Şehrin varoşlarını yağmalama girişimini daha da ileriye götürerek askerlerini şehir surlarının karşısında topladı. 2 Nisan 1097’de Blakhernae Sarayının yakınındaki sur kapısını ateşe vererek İstanbul’a karşı saldırıya geçti. Ancak bu teşebbüsü Aleksios tarafından sert bir müdahale ile engellendi¹⁰.

⁹ Fulcherius Carnotensis, *Gesta Francorum Iherusalem peregrinantium*, RHC. occ., III, I, III, 4, s. 315. İng terc. R. Ryan, *Fulcher of Chartres. A History of the Expedition to Jerusalem 1095-1127*, Knoxville 1969, s. 66.

¹⁰ Anna Komnene, *a.g.e.*, terc. Sewter, X. Kitap, s. 319 vd, Türkçe terc. s. 313 vd; Runciman, terc. Işıltan, I, s. 115 vd.

Böyle bir yenilgi üzerine Godefroi, Anadolu yakasına geçmek zorunda kaldı ve İstanbul bu şekilde saldırıdan kurtulmuş oldu.

Haçlıların Bizans’ı alma çabaları 1101 Yılı Haçlı Seferleri esnasında da devam etti. 1101 yılı Haçlı Seferlerinin Birinci ordusunu oluşturan Lombardlar, İstanbul önlerine geldikleri zaman etrafı yağmalamaya başladılar¹¹. İmparator Aleksios bu manzara karşısında Lombardların bir an önce Anadolu yakasına geçirilmesi ve İzmit civarındaki karargâha yerleştirilmesini emretti. Ancak Lombardlar bu emri duymak bile istemediler. Hatta kızıp İstanbul surlarına ve Blakhernae Sarayına saldırdılar. Bu Bizans İmparatorluğu’na açıkça meydan okumaktı. Fakat Lombardlar bu mücadelede başarılı olamadılar. Sonunda reisleri imparatorundan özür diledi ve İmparator tarafından hediyelerle taltif edildikten sonra Anadolu’ya geçmeye razı oldular¹².

Batılıların Bizans’a yönelik düşmanca tavrı pek tabiidir ki İkinci Haçlı Seferi’nde de kendini belli etti. Bizanslı tarihçi Kinnamos da Batılıların gerçek niyetlerinin Bizans topraklarını ele geçirmek, görünüşteki niyetlerinin ise sadece Kudüs’ün geri alınması olduğunu kaydetmektedir¹³. Bu da açıkça göstermektedir ki Batılıların hedefinde Bizans’ın zaptı fikri aynen devam etmektedir ve Bizans İmparatorluğu da pekâlâ bu durumun farkındadır. Bu sefere katılan Alman Kralı III. Konrad’ın idaresindeki Almanların yaklaşmakta olduğu haberi İmparator Manuel’i dehşete düşürür. Çünkü Almanların ülkesine zarar vermesinden ve saldırmaktan korkmakta ve onlara güvenmemektedir. Hemen elçilerini Konrad’a göndererek Bizans topraklarına zarar vermeyeceklerine dair yemin etmeleri halinde ancak bu topraklardan

¹¹ I. Demirkent, “1101 Yılı Haçlı Seferleri”, *Prof. Dr. Fikret Işıltan’a 80. Doğum Yılı Armağanı*, İstanbul 1995, s. 26.

¹² Haçlı tarihçilerinden Albertus bu saldırıyı anlatırken, Lombardların iki yerden zorla saraya girdiklerini, ilk önce imparator Aleksios’un akrabası bir çocuğu, ardından da imparatorun evcilleştirilmiş aslanlarından birini öldürdüklerini yazmaktadır. Bak. Albertus Aquensis, *Liber Christianae Expeditionis pro Ereptione, Emundatione et Restitutione Sanctae Hierosolymitanæ Ecclesiae*, RHC. occ., IV, VIII, 4-5, s. 561 vd, Alm terc. H. Hefele, *Albert von Aachen. Geschichte des ersten Kreuzzuges*, 2 c, Jena 1923, II, s. 75-77; Ayrıca bkz. Kindimann, *a.g.e.*, s. 98 vdd; Runciman, terc. Işıltan, II, s. 16; J.L. Cate, “The Crusade of 1101”, *A History of The Crusades*, Yay. K. Setton, The University of Wisconsin Press, 6 c, Madison- Milwaukee- London-1969, I, s. 353-354; Demirkent, “1101 Yılı...”, s. 27.

¹³ Ioannes Kinnamos, *Historia*, terc. Demirkent, *Ioannes Kinnamos’un Historia’sı (1118-1176)*, TTK Yayınları, Ankara 2001. s. 55.

geçebileceklerini belirtir. Üstelik Manuel, haince plânları yoksa ve gerçekten kötülük için gelmedilerse kendilerine her türlü yardımın yapılacağını da açıkça bildirir. Manuel'in haince plân dediği kesin olarak Batılıların Bizans'a yönelik zapt etme plânından başka bir şey değildir¹⁴.

10 Eylül 1147'de Almanlar, Kralları Konrad idaresinde İstanbul'a ulaştılar. Kral, önce surların karşısında yer alan Philopation sarayına daha sonra ise Haliç'in karşısındaki Pikridion sarayına yerleştirildi. Konrad, Manuel'den Haliç'in öteki tarafına geçmek için kendisine gemiler verilmesini istemiş eğer isteği yerine getirilmezse onu ertesi sene daha büyük bir ordu ile gelerek İstanbul'u zapt etmekle tehdit etmişti¹⁵.

İkinci Haçlı Seferi'ne katılan Fransa Kralı Louis ise imparator Manuel tarafından sevgi ile karşılandı ve Philopation sarayına yerleştirildi. Ancak ordusunda bulunan Langres Piskoposu Godefroi'nın da yer aldığı bir grubun VII. Louis'ye Bizans'ın kalelerini, şehirlerini zaptetmeyi ve İmparator Manuel'in düşmanı olan Sicilya kralı Roger ile bir araya gelip, İstanbul'a müştereken saldırmayı teklif etmeleri, Louis'nin maiyetindekilerin Bizans'a karşı olan düşmanca tavrını açıkça göstermekteydi¹⁶.

İkinci Haçlı Seferi'nin başarısızlıkla sona ermesi özellikle Fransa Kralı VII. Louis'yi çok etkiledi. Louis bütün bu başarısızlığın faturasını imparator Manuel'e kesiyor ve ona karşı büyük bir kin duyuyordu. Ondandır intikam almak için Manuel'in ezeli düşmanı Sicilya kralı II. Roger ile bir ittifak yapmayı plânladı. Roger'nin intikam almak için Bizans'a karşı bir Haçlı Seferi düzenlemeyi teklif etmesi Louis ve adamlarının inanılmaz derecede sevindirdi. Her zaman olduğu gibi ilk desteği din adamlarından gördüler. Papa III. Eugenius, Başrahıp Suger ve Bernard de Clairvaux kendilerine destek oldular.

¹⁴ Kinnamos, terc. Demirkent, aynı yer. Karş. E. Altan, *İkinci Haçlı Seferi*, TTK Yayınları, Ankara 2003, s. 30.

¹⁵ Kinnamos, terc. Demirkent, s. 60; Odo de Deuil, *De Profectione Ludovici VII in Orientem*, Yay. ve İng. Çev. V.G. Berry, *The Journey of Louis VII to the East*, Columbia University Press, New York 1948, s. 49. Karş. B. Kugler, *Studien zur Geschichte des zweiten Kreuzzuges*, Stuttgart 1866; Wilhelm Bernhardt, *Konrad III*, Leipzig 1883 s. 616 vd; Altan, a.g.e., s. 55 vd.

¹⁶ Odo de Deuil, a.g.e., s. 59. Karş. Altan, a.g.e., s. 40.

Ancak sonuç beyhudeydi ve yeni bir sefer düzenlenemedi¹⁷. Böylece Bizans'ın zaptı fikri bir kez daha ertelenmiş oldu.

Nihayet Üçüncü Haçlı Seferi ile bu fikir yeniden gündeme geldi. 4 Temmuz 1187'de Salahaddin Eyyûbi'nin Hittin Savaşı'nda Haçlıları yok etmesi, ardından da 2 Ekim 1187'de Kudüs'ü ele geçirmesi Batı âlemini ayağa kaldırdı ve hemen Doğu'ya karşı yeni bir Haçlı seferi yapılmasına karar verildi. Üçüncü Haçlı Seferi'ne de İkinci Sefer'de olduğu gibi yine krallar katılacaktı. Alman İmparatoru Friedrich Barbarossa, Fransa Kralı II.Philippe Auguste ve İngiltere Kralı I. Richard bu seferin en gözde simaları idi. Sefer esnasında özellikle Alman İmparatoru Friedrich Barbarosa tarafından Bizans'a gösterilen düşmanca tutum ilginçti. Çünkü Friedrich Bizans'ı kendisine rakip görüyor ve kendisini tek imparator olarak addediyordu. Fransa ve İngiltere Kralları Filistin'e deniz yolu ile gitmeyi tercih ederlerken, Friedrich kara yolunu seçmişti ve doğal olarak Bizans topraklarından geçmek durumundaydı. Bizans İmparatoru II. Isaakios Angelos (1185-1195) ise Friedrich komutasındaki büyük ordunun İstanbul üzerinden geçmesini istemiyordu. Bu esnada Friedrich, Isaakios'a içeriği çok ağır olan bir mektup gönderdi. Mektubunda Bizans'a gerekirse silah zoru ile boyun eğdirebileceğini söylüyor ve rahatlıkla İstanbul'u işgal edebileceği tehdidini savuruyordu. Üstelik Friedrich, Almanya'da tahtın başında bıraktığı oğlu VI. Heinrich'den donanma ile İstanbul surları önüne gelmesini, Papa'dan da Bizans'a karşı yeni bir haçlı seferi plânlamasını istiyordu. Bizans imparatoru ile Alman imparatoru nerede ise savaşa girecekti fakat anlaşmayı tercih ettiler. Sonuçta Friedrich, Çanakkale Boğazı'ndan Anadolu topraklarına geçirildi ve İstanbul'u alma girişimi de bu şekilde engellenmiş oldu¹⁸.

Bizans'ı zapt etme plânları yapanlardan biri de hiç şüphesiz Alman Kralı Friedrich Barbarossa'nın büyük oğlu VI. Heinrich (1190-1197)'ti. Norman

¹⁷ Bernhardt, a.g.e., s. 810; Chalandon, *Les Comnène*, II, 335 vd; E. Curtis, *Roger of Sicily and the Normans in Lower Holy 1016-1154*, London 1912, s. 235 vd; Kindlimann, a.g.e., s. 170 vdd; Runciman, a.g.e., II, s. 237 vd; Altan, a.g.e., s. 116.

¹⁸ Ostrogorsky, terc. Işıltan, s. 377; Runciman, terc. Işıltan, III, s. 11-12; Demirkent, *Haçlı Seferleri*, s. 150-151; K. Zimmert, "Der Friede zu Adrianopel (Februar 1190)", *Byzantinische Zeitschrift* 11(1902), s. 303-320; aynı yazar, "Der Deutsch-byzantinische Konflikt vom Juli 1189 bis Februar 1190", *Byzantinische Zeitschrift* 12(1903), s. 42-77.

Kralı II. Guillaume'un kızı Konstanze ile evlenen Heinrich bundan dolayı Norman mirasını tevarüs etmiş bulunmaktaydı¹⁹.

Niketas'ın kaydına göre Heinrich, Bizans'a saldırmak için fırsat kollamaktaydı ancak tereddütleri vardı. Buna rağmen Bizans imparatoru Isaakios'a sataşmak için elçiler gönderdi ve gereksiz yere şikâyetlerde bulundu (Şubat-Mart 1196). II. Guillaume'un mirasçısı olduğunu ileri sürerek Normanlar tarafından zapt edilen ve sonrasında da kaybedilen Dyrrhakhion ile Selanik arasındaki topraklar üzerinde hak iddia etti, ayrıca bölgenin boşaltılmasını ve oldukça da yüklü bir paranın ödenmesini istedi. Üstelik bununla da yetinmeyip bütün kralların kralı ve bütün efendilerin efendisi olarak ilân edilmesi gerektiğini ve Bizans'ın Filistin'deki Alman halkına bir filo göndermesini söyledi²⁰.

İmparator Isaakios'un yerine tahta çıkan kardeşi imparator III. Aleksios Angelos, Heinrich ile uzlaşmak için yollar aramaya başladı. Yılda 50 **Kentenare** (1600 kg) altın ödemeye razı oldu. Ancak daha para gönderilmeden VI. Heinrich'in ani ölümü (Eylül 1197) buna imkân vermedi ve böylece Bizans Batı'nın yeni bir saldırısına uğramaktan kurtularak bir kez daha felâketin eşiğinden dönmüş oldu²¹.

Batılıların Bizans'a yönelik bitmeyen arzuları nihayet Dördüncü Haçlı Seferi ile gerçekleşti ve İstanbul o zamana kadar hiç görmediği şekilde yağma, şiddet ve işgale maruz kaldı. Batılılar İstanbul merkez olmak üzere Bizans topraklarında 57 yıl sürecek bir devlet kurdular.

Bununla birlikte İstanbul'un 1204'teki bu zaptı bile Batılıların Bizans'a karşı husumetini dindirmedi. 1261 yılında İstanbul'un yeniden Bizans hâkimiyetine geçmesi Batı'yı yine ayağa kaldırdı. Özellikle Fransa Kralı IX. Louis'nin kardeşi olan Sicilya ve Napoli Kralı Charles d'Anjou'nun en büyük hedefi Bizans Devletini yıkıp İstanbul'da yeniden bir Lâtin Devleti kurmaktır. Böyle bir tehlike karşısında Bizans Batılı din kardeşlerine karşı Papa X. Gregorius (1271-1276)'dan yardım istedi. Gregorius, aynen selefleri gibi Roma

¹⁹ Ostrogorsky, terc. Işıltan, s. 381.

²⁰ Niketas Khoniates, *Historia*, terc. Demirkent, *Niketas Khoniates'in Historia'sı (1195-1206)*, Dünya Yayıncılık, İstanbul 2004, s. 30-31.

²¹ Niketas, terc. Demirkent, s. 32 vd. Ayrıca Bkz. Kindlimann, *a.g.e.*, s. 205 vdd.

ve İstanbul Kiliseleri'nin birleştirilmesi şartıyla bunun mümkün olabileceğini belirtti. Charles d'Anjou'nun düşmanlığından Bizans ancak imparator VIII. Mihkail Palaiologos'un yaptığı siyasî plânlardan sayesinde kurtulabilirdi. Fakat Haçlı zihniyetinin durması mümkün değildi. Daha sonra XV. Yüzyılın ortasında Türklerin İstanbul'u fethi (1453) ile Avrupa, bu defa Osmanlıların elinden İstanbul'u almaya çalıştı. Bunun en önemli göstergesi ise Balkanlar üzerinden Osmanlı Devleti üzerine yapılan Haçlı seferleri oldu²².

²² Ostrogorsky, terc. Işıltan, s. 420 vdd; Demirkent, "1082-1302 Yılları Arasında Bizans-Venedik İlişkilerine Kısa Bir Bakış", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, Prof. Dr. Fikret Işıltan'a Hatıra Sayısı, İstanbul 2000, s. 149 vd; Son dönem Haçlı Seferleri için ayrıca Bkz. Norman Housley, *The Later Crusades. From Lyons to Alcazar. 1274-1580*, 2 bsk, New York 1955.